

DOORSTROOM VAN VMBO NAAR HAVO

Onderzoek onder ruim 20.000 vmbo-scholieren naar hun intentie om voor de havo te kiezen

Februari 2019

Qompas
Surrounded by Talent

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
2.	Onderzoeksvragen	4
3.	Methode	4
	3.1 Responsberekening	5
4.	Wil jij graag naar de havo?	6
	4.1 Trend over de afgelopen vijf jaar	7
	4.2 Daadwerkelijke doorstroom	7
5.	Motieven voor doorstroom naar havo	8
6.	Aanbod van havo op dezelfde locatie	9
7.	Verschillen in sociaaleconomische status	10
8.	Denk je dat de havo bij je past?	11
	8.1 Trend over de afgelopen vijf jaar	12
	8.2 Geschiktheid voor de havo versus intentie	13
	8.3 Doeners of denkers	14
9.	Conclusie	15
	Referenties	16
	Colofon	16

1. INLEIDING

Hoe kijken scholieren van het vmbo (gl en tl) aan tegen doorstromen naar havo?

Qompas heeft een databaseonderzoek uitgevoerd onder ruim 20.000 vmbo'ers gemengde leerweg (gl) en theoretische leerweg (tl) uit leerjaar 3. Centrale vraag is hoe zij aankijken tegen het doorstromen naar de havo. We hebben dit over vijf jaar bekeken. Hoe groot is het aandeel dat overweegt naar de havo te gaan? Zien we een trend over de jaren? Wat zijn beweegredenen van een vmbo-scholier om naar de havo te gaan? Zien we significante verschillen tussen jongens en meisjes of in sociaaleconomische status?

Al ruim 20 jaar is Qompas specialist op het gebied van studiekeuze, carrièrekeuze en loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). Aan middelbare scholen levert Qompas verschillende online LOB-lesmethoden voor de begeleiding van scholieren bij onder andere profiel- en studiekeuze.

Sinds 2013 gebruiken scholen de lesmethode Qompas vmbo/mavo, het LOB-programma voor vmbo/mavo. Leerlingen van het vmbo en de mavo oriënteren zich hiermee op het maken van een keuze voor een profiel, opleiding en beroep. Inmiddels werken 335 vmbo-scholen in Nederland met deze lesmethode.

2. ONDERZOEKSVRAGEN

- Hoe groot is het percentage vmbo'ers dat van plan is om na het **vmbo naar de havo** te gaan? Wat is de **trend** in de afgelopen vijf jaar?
- Wat zijn **beweeegreden**en voor scholieren die de intentie hebben om naar de havo willen?
- Maakt het uit of vmbo'ers op hun **huidige school** ook havo kunnen doen?
- Welke invloed heeft de **sociaaleconomische status** van leerlingen op de intentie om naar de havo te gaan?
- In hoeverre denken vmbo'ers dat een havo-opleiding **bij ze past**? Zien we een bepaalde trend?

3. METHODE

In dit onderzoek zijn de antwoorden van scholieren die deelnemen aan de lesmethode Qompas vmbo/mavo geanalyseerd. Voor de analyse hebben we alleen de gegevens van scholieren gebruikt die op het vmbo-gl of vmbo-tl zitten, aangezien doorstroom naar de havo alleen voor deze groepen van toepassing is.

De Qompas vmbo/mavo-lesmethode bevat een aantal vragen over de intentie om naar de havo te gaan. We stellen deze vragen om vmbo-scholieren te informeren over de mogelijkheden na het vmbo en om hen op de hoogte te stellen van de globale eisen die er aan hen gesteld worden om toegelaten te worden tot de havo.

In de huidige analyse zitten vmbo'ers uit klas 3, omdat vragen over doorstroom naar de havo in het derde jaar gesteld worden. De focus in dit onderzoek ligt op de data van afgelopen schooljaar (schooljaar 2017/2018). Om trends te laten zien, tonen we ook de data van de afgelopen vijf schooljaren (2013/2014 tot en met 2017/2018).

Voor bepaalde vraagstukken maken we onderscheid in verschillende sociaaleconomische statusgroepen. We doen dit op basis van postcode. De groep scholieren is verdeeld in een groep met een lage sociaaleconomische statusscore, middel en hoge score. Deze verdeling is gemaakt aan de hand van SCP Statusscores (2016).¹

¹Sociaal en Cultureel Planbureau. (z.d.) Statusscores 2016 [Dataset]. Geraadpleegd op 10 januari 2019, van https://www.scp.nl/Onderzoek/Lopend_onderzoek/A_Z_all_lopende_onderzoeken/Statusscores/statusscores_2016.

3.1 Responsberekening

Tabel 1 geeft het aantal respondenten weer van wie we de vragen geanalyseerd hebben per schooljaar. Door de groei van het aantal gebruikers van de lesmethode is het aantal in latere schooljaren hoger.

	Aantal	%
2013/2014	662	3,3%
2014/2015	1.489	7,4%
2015/2016	3.940	19,6%
2016/2017	6.107	30,3%
2017/2018	7.925	39,4%
Totaal	20.123	100,0%

Tabel 1: Responsberekening uitgesplitst in schooljaren

In Tabel 2 laten we per schooljaar de verdeling tussen jongens en meisjes zien. De verhouding jongens en meisjes is nagenoeg gelijk en komt overeen met de populatie.

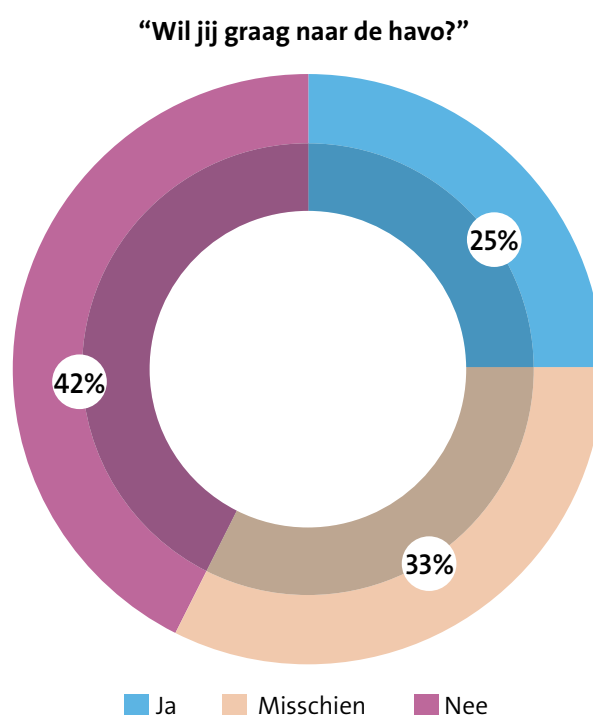
	Jongens		Meisjes	
	Aantal	%	Aantal	%
2013/2014	320	48,3%	342	51,7%
2014/2015	754	50,6%	735	49,4%
2015/2016	1.989	50,5%	1.951	49,5%
2016/2017	2.908	47,6%	3.199	52,4%
2017/2018	3.839	48,4%	4.086	51,6%

Tabel 2: Responsberekening uitgesplitst in geslacht

4. WIL JIJ GRAAG NAAR DE HAVO?

Hoe groot is het percentage vmbo'ers dat van plan is om na het vmbo naar de havo te gaan?
Wat is de trend in de afgelopen vijf jaar?

In schooljaar 2017/2018 gaf een kwart van de vmbo-gl- of vmbo-tl-scholieren aan graag naar de havo te willen. Een derde van deze groep scholieren sluit een doorstroom naar havo niet uit. 42% geeft aan niet naar havo te willen (Figuur 1).

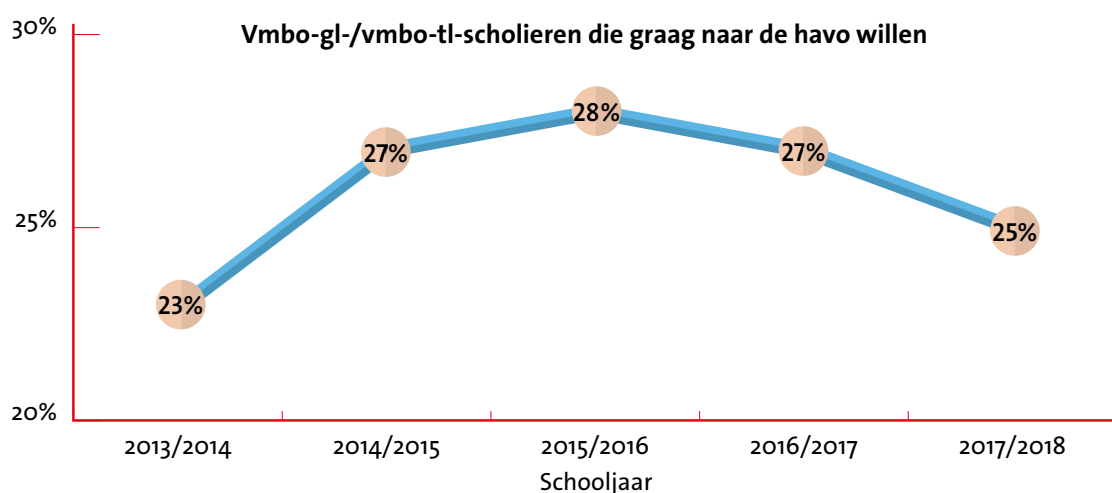

Figuur 1: “Wil jij graag naar de havo?” – Schooljaar 2017/2018

Meisjes geven iets vaker aan *niet* naar havo te willen ten opzichte van jongens. Van de meisjes beantwoordt 44% de vraag: “Wil jij graag naar de havo?” met een “Nee” ten opzichte van 41% procent van de jongens.

4.1 Trend over de afgelopen vijf jaar

We zien een duidelijke trend over de afgelopen vijf jaar in het aandeel vmbo-scholieren dat graag naar de havo wil (Figuur 2). We zien een significante toename van schooljaar 2013/2014 naar schooljaar 2015/2016. Vanaf schooljaar 2015/2016 naar schooljaar 2017/2018 zien we een significante afname van 28% naar 25%.

Figuur 2: Vmbo-gl- en vmbo-tl-scholieren die graag naar de havo willen – trend over de afgelopen vijf jaar

4.2 Daadwerkelijke doorstroom

Hoewel een kwart van de vmbo-gl- en vmbo-tl-scholieren aangeeft graag naar de havo te willen, ligt de daadwerkelijke instroom aanzienlijk lager. In 2017 slaagden 46.047 leerlingen voor het eindexamen in de theoretische leerweg. Hiervan startte in schooljaar 2017-2018 80,6% in het mbo en 17,8% in de havo².

Dat het percentage daadwerkelijke doorstromers lager ligt dan het percentage vmbo'ers dat graag naar de havo wil, kan liggen aan de toelatingseisen. Op dit moment zijn scholen vrij in het vaststellen van toelatingseisen voor de havo en deze eisen kunnen per school aanzienlijk variëren. Mogelijke eisen zijn: een minimaal gemiddeld cijfer (al dan niet voor specifieke vakken als Engels, Nederlands en wiskunde), een positief advies van docenten, een toelatingstoets of een motivatiebrief³. De minister van Onderwijs Arie Slob heeft echter een wetsvoorstel ingediend om vmbo-gl- en vmbo-tl-scholieren het recht te geven naar de havo te gaan, met als doel de doorstroom versoepelen. Scholen mogen zelf geen aanvullende eisen meer stellen en er komen landelijke normen⁴.

² Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018, 28 mei). Programma ter versterking van het beroepsonderwijs vmbo-mbo. <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2018/05/28/kamerbrief-over-programma-versterking-vmbo-mbo/kamerbrief-over-programma-versterking-vmbo-mbo.pdf>

Voor meer cijfers van de jaren daarvoor zie: Centraal Bureau voor de Statistiek, & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2016, 1 december). Jaarrapport 2016 Landelijke Jeugdmonitor. Geraadpleegd op 20 december 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2016/48/jaar-rapport-2016-landelijke-jeugdmonitor>

³ Sariwating, K. (2018, 27 juni). Hoe stroom ik door van vmbo naar havo? Geraadpleegd op 20 december 2018, van <http://www.onderwijsconsument.nl/hoe-stroom-ik-door-van-vmbo-naar-havo>

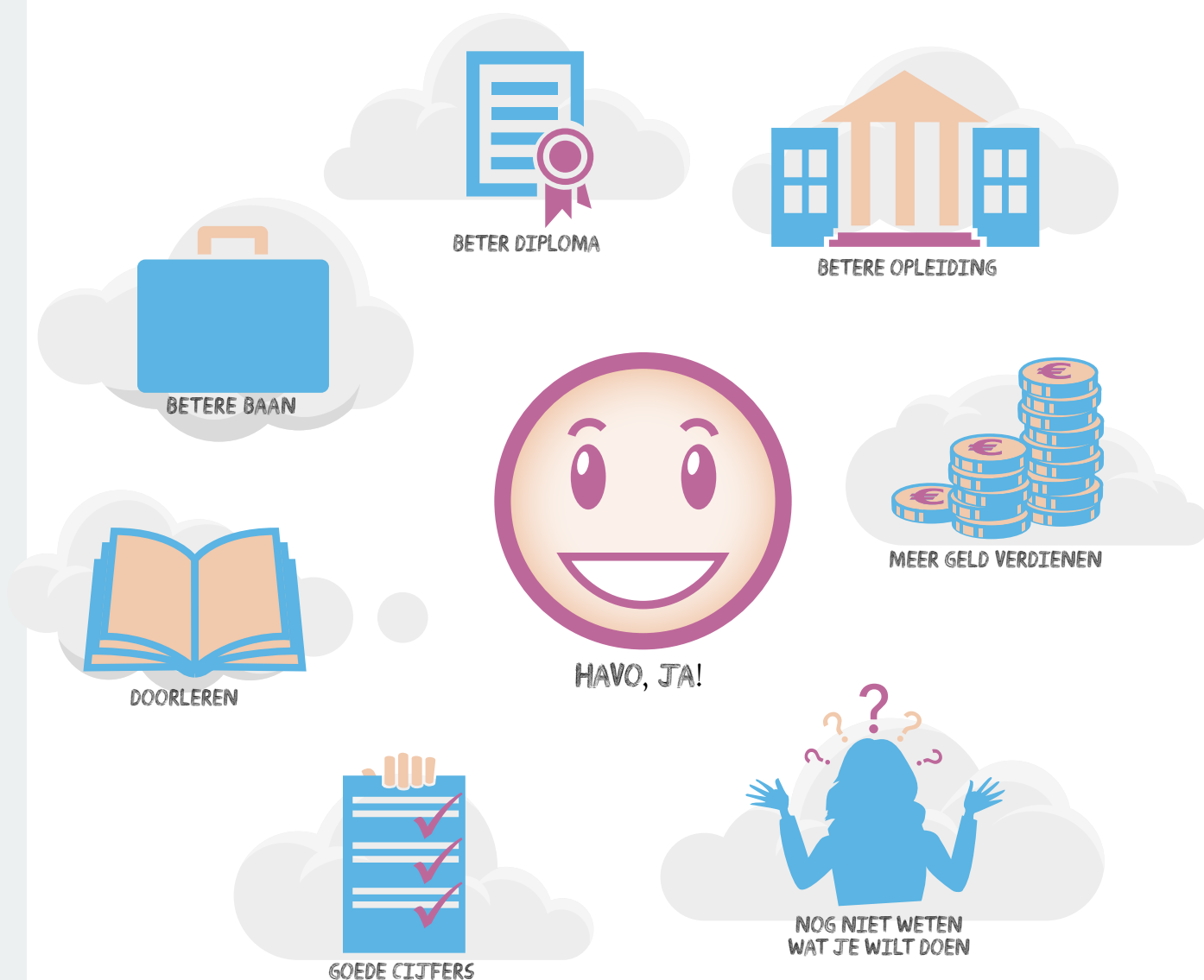
⁴ Besluit ministerraad om de doorstroom vmbo-havo te vereenvoudigen (07-09-2017): <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/09/07/vereenvoudiging-doorstroom-van-vmbo-naar-havo>

5. MOTIEVEN VOOR DOORSTROOM NAAR HAVO

Wat zijn beweegredenen voor scholieren om naar de havo te gaan?

In de Qompas lesmethode vragen we aan vmbo-scholieren wat redenen zijn om naar de havo te gaan. Figuur 3 geeft een aantal veelgenoemde drijfveren weer. Hieruit blijkt dat de havo vooral als 'beter' gezien wordt, terwijl de havo voor lang niet alle leerlingen een geschikte vervolgstap is.

Veel vmbo-scholieren denken dat naar de havo gaan direct gelinkt is aan een betere baan en meer geld verdienen. Dit is echter niet vanzelfsprekend. Het lijkt erop dat vmbo-scholieren niet altijd op de hoogte zijn van de mogelijkheden die zowel de havo als het mbo te bieden heeft. Tegelijkertijd zien we ook dat scholieren via de havo willen doorstromen naar het hbo. De vraag is in hoeverre zij ervan op de hoogte zijn dat havo niet de enige route naar het hbo is?

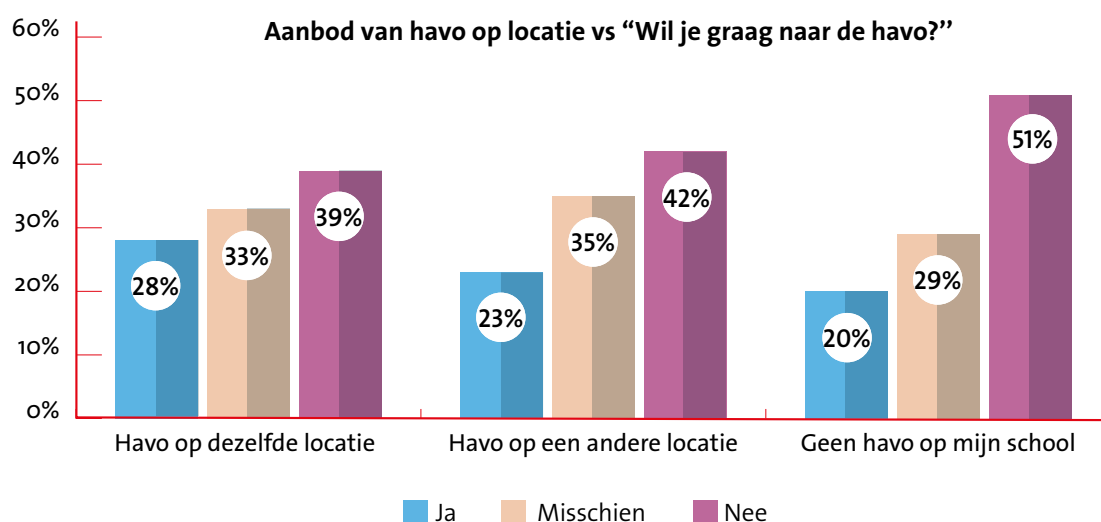
Figuur 3. Redenen om voor de havo te kiezen

6. AANBOD VAN HAVO OP DEZELFDE LOCATIE

Willen scholieren eerder naar de havo als dit op hun huidige school een havo-afdeling is?

Het maakt voor leerlingen verschil of op dezelfde locatie havo wordt aangeboden (Figuur 4). Op scholen zonder havo op dezelfde locatie, zegt 51% van de vmbo-gl- of vmbo-tl-scholieren niet naar havo te willen. Op scholen met een havo-afdeling, ligt dit percentage 11 procentpunt lager: 39% wil daar niet naar de havo.

We zien dus dat het aandeel van de vmbo-scholieren dat zeker naar de havo wil 8 procentpunt hoger ligt op een school met havo ten opzichte van een school zonder havo. Naar de havo gaan is dus makkelijker als dat op dezelfde school kan.

Figuur 4: “Wil je naar de havo?” versus “Kun je de havo doen op jouw school?” – Schooljaar 2017/2018

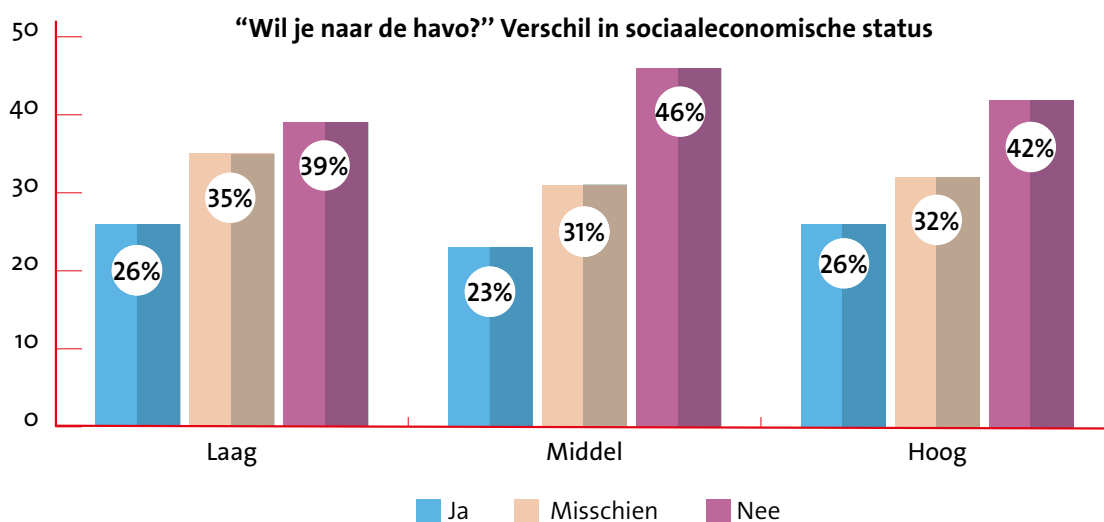
Een verklaring is dat scholieren wellicht al vrienden hebben op de havo en dus een minder grote barrière ervaren omdat ze op dezelfde school kunnen blijven. Daarnaast kunnen scholen met zowel vmbo als havo gemakkelijker een begeleidingsprogramma aanbieden om de doorstroom te versoepelen.

Wanneer een vmbo-school zonder havo de doorstroom naar havo wil bevorderen, kan de school een nauwe samenwerking met een andere havo-school aangaan. Scholen kunnen de barrière die veel vmbo-scholieren voelen reduceren door begeleiding op maat te bieden in samenwerking met een havo-school.

7. VERSCHILLEN IN SOCIAALECONOMISCHE STATUS

Welke invloed heeft de sociaaleconomische status van de scholieren op de intentie om naar de havo te gaan?

Van scholieren met een lage sociaaleconomische status wil 39% *niet* naar de havo. Opvallend is dat dit percentage hoger ligt bij de gemiddelde (46%) en hoge (42%) statusgroepen (Figuur 5). Zij willen vaker *niet* naar de havo. Scholieren met een lage sociaaleconomische status zijn dus het meest positief over de havo.

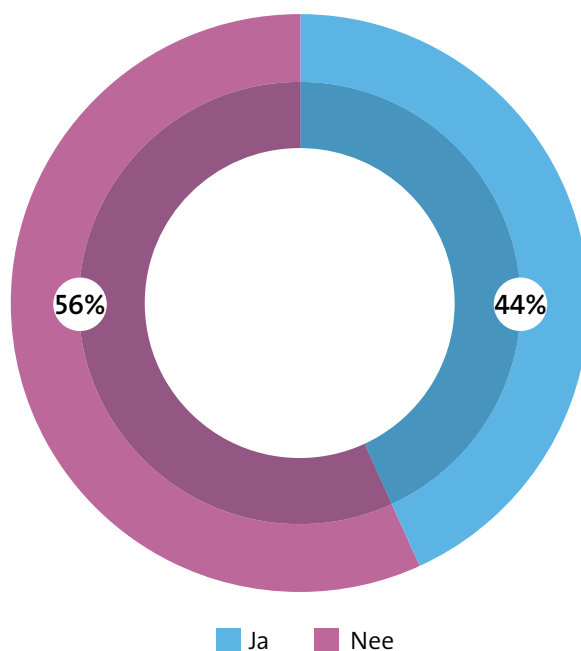
Figuur 5: Verschillen in sociaaleconomische status – Schooljaar 2017/2018

8. DENK JE DAT DE HAVO BIJ JE PAST?

In hoeverre denken vmbo'ers dat een havo-opleiding bij ze past? Zien we een bepaalde trend?

Van de vmbo-gl- of vmbo-tl-scholieren denkt 44% dat de havo bij ze past. Hierbij is geen significant verschil te zien tussen jongens en meisjes, Figuur 6.

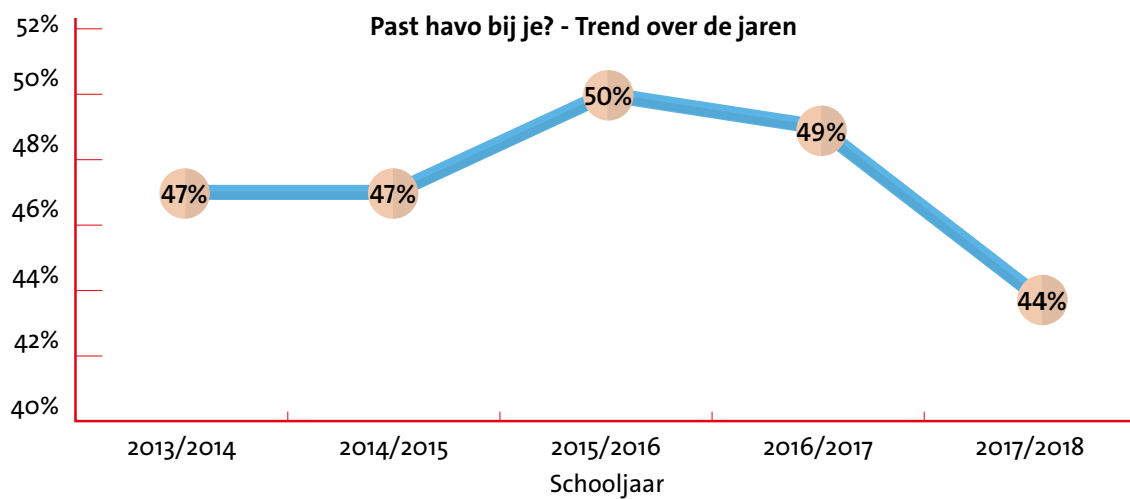
Scholieren die aangeven dat havo bij ze past:
“Denk je dat de havo bij je past?”

Figuur 6: Denk je dat havo goed bij je past?

8.1 Trend over de afgelopen vijf jaar

Figuur 7 geeft de trend over de afgelopen vijf schooljaren weer met betrekking tot de vraag: "Denk je dat de havo bij je past?". Het aantal vmbo-scholieren dat aangeeft dat havo bij ze past, neemt toe van schooljaar 2014/2015 (47%) tot schooljaar 2015/2016 (50%). In de periode daarna zien we weer afname tot 44% in schooljaar 2017/2018. Hierin zien we hetzelfde patroon als bij de vraag of vmbo'ers van plan zijn om naar de havo te gaan.

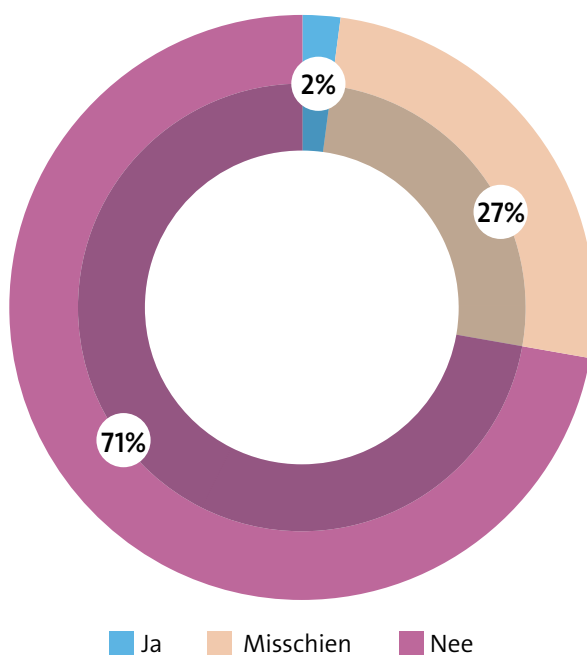

Figuur 7: "Denk je dat de havo bij je past?" – Trend over de laatste vijf schooljaren

8.2 Geschiktheid voor de havo versus intentie

We zagen eerder dat de meerderheid van de vmbo'ers aangeeft dat havo niet bij ze past (56%). Van deze groep hebben we onderzocht in hoeverre zij wel naar de havo zouden willen. Van de scholieren die denken dat havo niet bij ze past, zegt 71% ook niet te willen doorstromen naar de havo. Echter 29% van deze scholieren overweegt tóch voor de havo te kiezen (Figuur 8). Deze groep bestaat vooral uit scholieren die 'misschien' willen doorstromen naar de havo. Van de vmbo'ers bij wie de havo niet zo goed past, zegt zeker 2% door te willen stromen naar de havo.

**Scholieren die aangaven dat havo niet bij ze past:
“Wil je graag naar de havo?”**

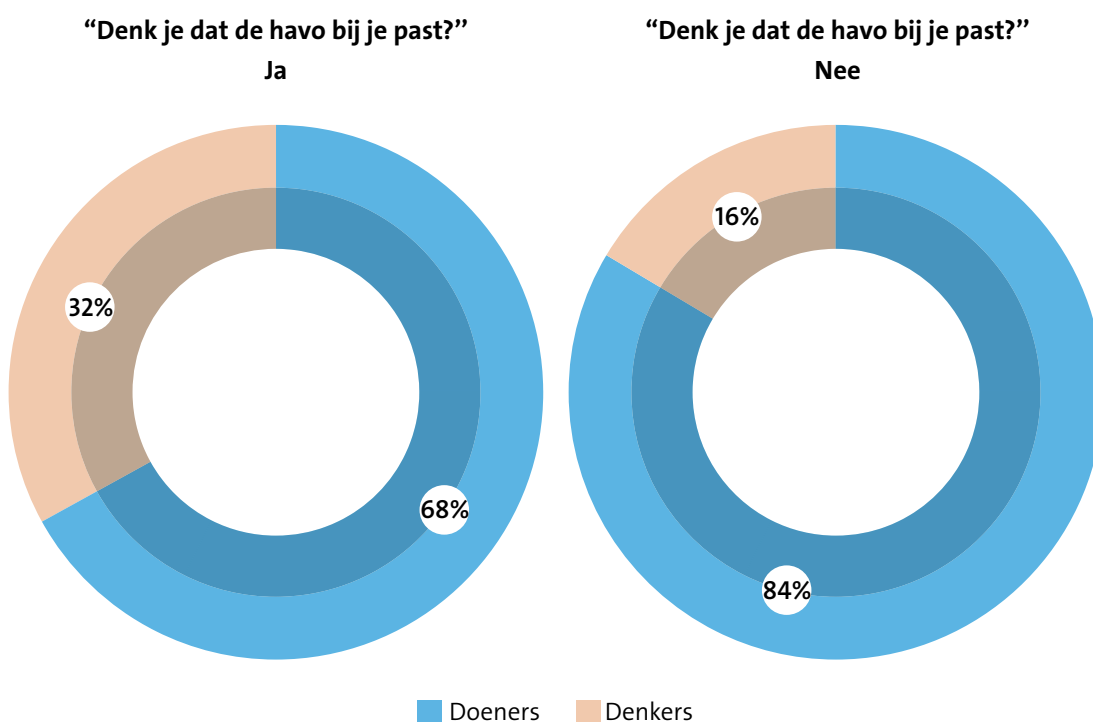
*Figuur 8: Scholieren die aangeven dat de havo niet bij ze past: “Wil je graag naar de havo?” –
Schooljaar 2017/2018*

8.3 Doeners of denkers

Vmbo-scholieren krijgen in de lesmethode het volgende dilemma voorgelegd: “Later wil ik werk waarbij ik veel moet doen” of “Later wil ik werk waarbij ik veel moet nadenken”. Ruim driekwart van de scholieren heeft een voorkeur voor werk waarbij ze veel moeten doen. Deze scholieren beschouwen we als ‘doeners’, de overige 25% zijn de ‘denkers’. Verdiepend kijken we of de intentie van scholieren om naar de havo te gaan, past bij hun zelfbeeld: “Wil ik liever doen of denken?”. Hierbij veronderstellen we dat scholieren die naar de havo willen vaker ‘denkers’ zijn en dat een mbo-opleiding voor ‘doeners’ mogelijk een geschiktere keuze is.

We zagen al dat 44% van de vmbo-scholieren denkt dat havo bij ze past (Figuur 7). Van die 44% hebben we onderzocht of zij later liever werk hebben waarbij je veel moet doen of dat ze liever een baan hebben waarbij je meer moet denken. Hieruit blijkt dat 32% liever werk heeft waarbij je moet denken. Dat komt overeen met hun idee dat havo bij ze past. Opvallend is, dat ruim twee derde (68%) liever een baan heeft waarbij je veel moet doen. We zouden echter verwachten dat praktisch ingestelde vmbo’ers eerder zouden kiezen voor het mbo (Figuur 9).

We zien dat 84% van de scholieren die aangeven dat havo *niet* bij hen past, later een baan willen waarbij ze veel moeten doen. Wat opvalt, is dat 16% van de leerlingen, die zeggen dat havo niet bij ze past, zichzelf toch meer in een baan ziet waarbij je veel moet denken. Voor deze groep zou havo wellicht een juiste vervolgstap kunnen zijn omdat havo theoretischer is dan een vervolgopleiding in het mbo.

Figuur 9: “Denk je dat de havo bij je past?” “Doeners” versus “Denkers” – Schooljaar 2017/2018

9. CONCLUSIE

Hoe groot is het percentage vmbo'ers dat van plan is om na het vmbo naar de havo te gaan? Wat is de trend in de afgelopen vijf jaar?

Een kwart van de vmbo-gl- of vmbo-tl-scholieren geeft in schooljaar 2017/2018 aan te willen doorstromen naar havo. Een derde wil misschien doorstromen en 42% wil geen havo gaan doen. We zien een toename van vijf procentpunt in het aandeel vmbo-scholieren dat graag wil doorstromen van schooljaar 2013/2014 tot schooljaar 2015/2016. In de twee schooljaren daarna zien we weer een kleine afname (3 procentpunt).

Wat zijn de beweegredenen van scholieren om naar de havo te willen?

Veelvoorkomende motieven om voor de havo te kiezen zijn 'betere opleiding', 'betere baan' en 'meer geld verdienen'. Hieruit blijkt dat veel vmbo-scholieren de havo als 'beter' zien, terwijl de havo voor lang niet alle leerlingen een geschikte vervolgstap is. Daarnaast is de havo ook niet direct gelinkt aan een betere baan of meer geld verdienen, terwijl veel vmbo'ers dat beeld wel hebben.

Maakt het uit of vmbo'ers op hun huidige school ook havo kunnen doen?

We zien een duidelijk verband tussen vmbo'ers die graag naar de havo willen en of er een havo-afdeling is op die school. Zo ligt het percentage vmbo-scholieren dat graag naar de havo wil op een school zonder havo op dezelfde locatie 8 procentpunt lager ten opzichte van vmbo-scholen waar wel een havo-afdeling is.

Welke invloed heeft de sociaaleconomische status op de intentie om naar de havo te gaan?

Vmbo-scholieren uit een gemiddelde of hoge sociaaleconomische statusgroep geven vaker aan *niet* naar de havo te willen ten opzichte van de lage sociaaleconomische statusgroep. De laatste groep staat dus veel positiever t.o.v. de havo. Dat is opvallend.

In hoeverre denken vmbo'ers dat een havo-opleiding bij ze past? Zien we een bepaalde trend?

Van de vmbo-gl- of vmbo-tl-scholieren denkt 44% dat havo bij ze past (schooljaar 2017/2018). Daarbij is een trend te zien over de afgelopen vijf jaar: we zien een toename van schooljaar 2014/2015 tot 2015/2016 van 47% naar 50%, terwijl dit percentage in de jaren daarna weer afneemt tot 44%. Van de scholieren die aangeven dat havo bij ze past, geeft 68% aan een 'doener' te zijn, een eigenschap die over het algemeen beter past bij een mbo-opleiding dan bij de havo.

Referenties

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018, 28 mei). Programma ter versterking van het beroepsonderwijs vmbo-mbo.

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2018/05/28/kamerbrief-over-programma-versterking-vmbo-mbo/kamerbrief-over-programma-versterking-vmbo-mbo.pdf>

Voor meer cijfers van de jaren daarvoor zie: Centraal Bureau voor de Statistiek, & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2016, 1 december). Jaarrapport 2016 Landelijke Jeugdmonitor. Geraadpleegd op 20 december 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2016/48/jaarrapport-2016-landelijke-jeugdmonitor>

Sariwating, K. (2018, 27 juni). Hoe stroom ik door van vmbo naar havo? Geraadpleegd op 20 december 2018, van <http://www.onderwijsconsument.nl/hoe-stroom-ik-door-van-vmbo-naar-havo>

Besluit ministerraad om de doorstroom vmbo-havo te vereenvoudigen (07-09-2017):

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/09/07/vereenvoudiging-doorstroom-van-vmbo-naar-havo>

Colofon

Redactieadres:

Qompas B.V.
Postbus 1100
2302 BC Leiden

Auteurs:

Loes Segers
Mirjam Bahlmann
Boris Eustatia

Eindredactie:

Mayke Calis

Fotografie:

Henriette Guest

Meer informatie:

[Insights.qompas.nl](https://insights.qompas.nl)

Of neem contact op met:

Mirjam Bahlmann (mtc@qompas.nl)
Mayke Calis (mgc@qompas.nl)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding gebruikt worden.
© 2019 Qompas, Leiden